

KONTROL SKABER MERE VOLD

Siden begyndelsen af 90'erne er der sket en kraftig stigning i antallet af anmeldelser af vold mod offentligt ansatte. Øget kontrol, nul tolerance og en hårdere linje blandt faggrupper som for eksempel politi, parkeringsvagter og billetkontrollører er nogle af årsagerne. Skal udviklingen vendes, må de offentligt ansatte gribe i egen barm, siger kriminolog Peter Kruize.

* Vold mod offentligt ansatte er ofte i mediernes søgelys, og budskabet er som regel det samme: Det bliver farligere og farligere at gøre sit arbejde som politimand, buskontrollør eller parkeringsvagt, for der er mere og mere vold.

Og påstanden støttes af kriminalstatistikken: Siden starten af 90'erne er der sket en kraftig stigning i antallet af politianmeldelser af vold mod offentligt ansatte – det, der i juraen hedder paragraf 119-sager. I 1960 var der 78 sager, i 1993 985 sager, og i 2006 er tallet steget til 3.026.

Stigningen forklares ofte med 'unges normløshed' og befolkningens 'dalende respekt for autoriteter', men ifølge kriminolog Peter Kruize skyldes det i højere grad, at man fra offentlig side fører en hårdere og mere restriktiv linje over for borgerne. Kontrollen er øget, og der er mindre tolerance over for 'utilpassede borgere':

"Stigningen skyldes ikke så meget, at borgerne er blevet mere aggressive og har mindre respekt for autoriteter. Det er i høj grad tiltag fra offentlig side, der skaber en mere anspændt stemning mellem borgere og ansatte. Man har øget kontrollen af borgerne, og det giver anledning til flere konflikter," siger Peter Kruize.

Han er en af forskerne bag undersøgelsen 'Vold mod offentligt ansatte', hvor man ved hjælp af statistikker, politirapporter og gruppeinterview med forskellige faggrupper har set nærmere på, hvad der gemmer sig bag stigningen i antallet af politianmeldelser.

KONTROL OG VOLD

Ifølge Peter Kruize bærer situationer, hvor der skal foretages kontrol, altid en potentiel konflikt i sig, og øger man graden af kontrol i samfundet, øger man også risikoen for voldelige sammenstød mellem offentligt ansatte og borgerne.

Han nævner ændrede arbejdsforhold for togrevisorer, der kontrollerer billetter i S-togene, som eksempel:

"Tidligere kunne togrevisoren godt være large i den forstand, at han kunne lade en passager uden billet slippe, hvis han havde en god forklaring, eller togrevisoren kunne sætte ham af på næste station, hvis han ikke mente, at det var værd at tage en konflikt. Nu har DSB stillet krav om, at togrevisorerne skal udstede et vist antal kontrolafgifter per dag, og at de ikke lader nogen passagerer slippe. Det flytter tolerancen for den enkelte togrevisor, ►

“VI ER MINDRE TILBØJELIGE TIL AT AFFINDE OS MED FYSISK VOLD I DAG – VOLDSPAKKEN FRA REGERINGEN I STARTEN AF 90’ERNE VAR EN MILEPÆL, DER MARKEREDE AT DER SKULLE SKE NOGET PÅ DET OMRÅDE.”

som vil gå længere – og tage flere konflikter - for at få registreret kontrolafgiften. Det kan aflæses direkte i voldsstatistikkerne.”

Flere nye faggrupper er dukket op i paragraf 119-statistikkerne, hvor der tidligere stort set kun optrådte politimænd. Det skyldes blandt andet mere kontrol i det offentlige rum; der er flere steder i København, hvor der kræves p-billet – og det betyder flere parkeringsvagter, metroen medfører ansættelse af metrostewarder, og inden for fængselsvæsenet har nul-tolerance-politikken betydet et mere anspændt forhold mellem indsatte og ansatte.

Også inden for offentlige hverv, der ikke indebærer kontrol, er der sket ændringer i arbejdsforholdene, som øger risikoen for, at uoverensstemmelser udvikler sig til vold.

“Stramningerne i de sociale love medfører, at socialrådgivere oftere skal sige nej til borgerne, og i sundhedssektoren medfører personalemangel stress og irritation hos de ansatte. Det betyder, at situationer lettere tilspidses,” siger Peter Kruize.

SLUT MED HYGCELIGT POLITI

Politiet er stadig – som den eneste instans, der må bruge magt for at løse umiddelbare konflikter – stærkt repræsenteret i statistikken. I to ud af tre sager er politibetjente involveret.

I de seneste år har politiet fået udvidede beføjelser til at kontrollere borgerne, og der ses en tendens til, at politiet optræder mere som autoritet end for blot 20-30 år siden.

“Politiet viste sit venlige ansigt i 70’erne og 80’erne. Hvis folk ringede til politiet, havde det høj prioritet at rykke ud med det samme. Det var et meget serviceminded politi, og befolkningen så politiet som en hjælper. Vi kender billedet af den politibetjent, der standser trafikken, så en flok ænder kan komme over vejen.”

Men siden slutningen af 90’erne har politiet bevidst forsøgt at ændre dette image.

“Politiet var blevet så hyggelige, at der ikke rigtig var nogen, der tog dem alvorligt som autoriteter. Man grinede lidt af dem. Hvis man er den, der skal sige: “Hey, det her det dur ikke”, så skal man have en vis afstand og en vis autoritet.”

Politibetjentene er, ifølge Peter Kruize, blevet mere kontante, mere restriktive og mindre tolerante – især i forhold til ‘the usual suspects’, og det øger konflikten med borgerne:

“Det er et kendt fænomen, at politiets nul tolerance strategi i New York som sideeffekt resulterer i flere voldsepisoder mellem politiet og borgerne. Nu har dansk politi ikke overtaget nul tolerance i sin rene form, men politiet har utvivlsomt – lige som i mange vestlige lande – lagt en mere restriktiv linje over for borgerne.”

DER SKAL TO TIL VOLD

I en række offentlige arbejdsopgaver ligger kimen til konflikt, men om der faktisk opstår vold afhænger af, hvordan de involverede parter opfører sig – både borgeren og den offentligt ansatte.

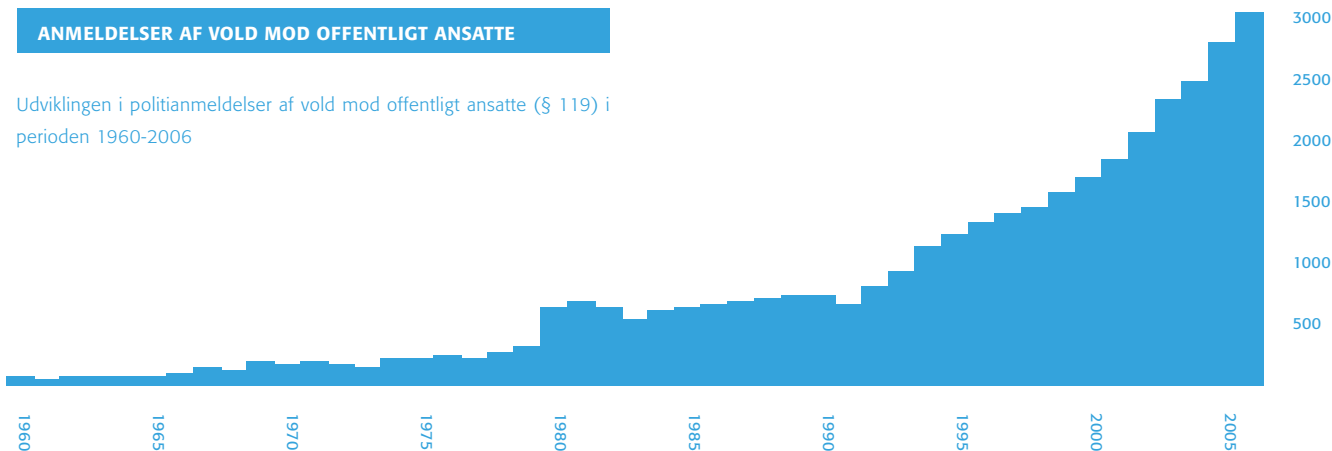
“På papiret ser rollefordelingen enkel ud: Den offentligt ansatte er den forurettede part, og borgeren er gerningspersonen. Det hænder da også, at borgeren går til angreb på den offentligt ansatte, uden at der har været en interaktion mellem parterne, men det sker kun undtagelsesvis. Og kun i 25 procent af de anmeldte sager var den offentligt ansatte udsat for vold, uden at han havde anvendt magt over for borgeren,” siger Peter Kruize og påpeger, at det også sker, at den offentligt ansatte misbruger sin magt, og at borgerens reaktion dermed må betragtes som selvforsvar.

Undersøgelsen ‘Vold mod offentligt ansatte’ viser også, at det ofte er de samme ansatte, der bliver overfaldet gang på gang, og at det giver et stort nedslag i statistikken, når disse ansatte kommer på kurser i konfliktløsning.

“Det underbygger vores hypotese: At man ikke kan lægge hele ansvaret på borgernes skuldre. En del af problemet – og også en del af løsningen – ligger på den offentligt ansattes bord. Hvis man for eksempel vil begrænse politiets voldsepisoder, så kan man kigge på samfundet og de kriminelle. Men man kan også vende blikket mod eget personale og gøre en forebyggende indsats her. Jeg siger ikke, at det hele er den enes eller den andens skyld, men det er nok lettere at gøre noget ved sit eget

ANMELDELSER AF VOLD MOD OFFENTLIGT ANSATTE

Udviklingen i politianmeldelser af vold mod offentligt ansatte (§ 119) i perioden 1960-2006

personale end at prøve at lave ændringer i samfundet,” siger Peter Kruize.

Han understreger, at politiet lægger megen vægt på konfliktløsning i deres uddannelse, men at de bør have konstant opmærksomhed på det – også efter endt uddannelse. Og registrerer man en bestemt station eller en bestemt bydel, hvor der er mange af den slags sager, bør man kigge nærmere på det.

Derudover anbefaler Peter Kruize, at virksomhederne har gode støtteordninger:

“De faggrupper, der sørger for at støtte ansatte, der har været udsat for vold, oplever ikke en stor flugt, selvom de er i risikogruppen for vold. Man kan nok ikke helt undgå vold eller konflikter, men man kan mindske konsekvenserne meget, hvis uheldet er der.”

VI ANMELDER MERE

En anden hovedforklaring på den stigende voldskurve er, ifølge undersøgelsen, at flere offentligt ansatte anmelder sager, som de tidligere klarede internt. Omkring årtusindskiftet formulerede flere faggrupper en voldspolitik - ofte som en del af arbejdsmiljøpolitikken. Arbejdsgivere anser nu vold for at være et virksomhedsproblem, og de ansatte bliver støttet i - eller direkte opfordret til - at politianmelde voldsepisoder og trusler, fortæller Peter Kruize:

“Vi er mindre tilbøjelige til at affinde os med fysisk vold i dag - voldspakken fra regeringen i starten af 90'erne var en milepæl, der markerede, at der skulle ske noget på det område. Vi registrerer og anmelder vold hyppigere. Det hænger også sammen med en generel 'registreringskultur' i den offentlige virksomhedspolitik: Man skal registrere, rapportere og dokumentere alting. Så virker det også naturligt at registrere vold ”

Peter Kruize mener, at mange af de sager, der registreres, er for små til at kunne bære en politianmeldelse, og opfordrer derfor de offentligt ansatte til at bruge politianmeldelserne med måde:

“Jeg er ikke enig i, at man altid skal anmelde vold. Man skal lade være med at bruge de strafferetlige funktioner i alle mulige sammenhænge. Jeg kan ikke se meningen i at anmelde en psykiatrisk patient, som slår sygeplejerskerne. Der er en mening i at diskutere det med sine kollegaer og anmelde det internt, men ikke til politiet. Vi taler om en person, som i forvejen er på et hospital og er totalt forvirret. Hvis en ni-årig dreng slår på sin lærer, vil jeg også stille spørgsmålstejn ved, om det skal politianmeldes.”

Når Peter Kruize mener, at man skal besinde sig med hensyn til at anmelde vold, er det ikke kun, fordi det lægger beslag på politiets tid:

“De løsninger, man finder uden for det strafferetslige system, er ofte bedre, fordi det er løsninger, som er anerkendt af begge parter, og der kommer ikke en tredje instans, som blander sig i en konflikt, som de egentlig ikke har del i.”

Kun hvis man ikke selv kan finde ud af det, bør man inddrage tredjepart – og det behøver ikke være politiet, mener Peter Kruize. ■

Af Marie Fugl / mafu@dpu.dk

Læs mere:

Peter Kruize, David W.M. Sorensen og David Dreyer Lassen (2008): "Vold mod offentligt ansatte". Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fonden.

PETER KRUIZE

Peter Kruize er kriminolog, ph.d. og forsker i kriminalitet og især politiets arbejde ved Københavns Universitet.